

ЧИЕ Е ПИСМОТО ЛИНЕАР Б?

Георги Сотиров¹

I. Въведение

1. В своя труд, посветен на опита на Майкъл Вентрис да разчете писмото Линеар Б, професор Джон Чадуик² умело се промушва между многото исторически и лингвистични рифове в пътешествието си за разгадаване на проблема с писмеността преди времето на Омир. Читателят несъмнено ще остане заинтригуван от новите данни по темата и ще се унесе от мелодията, носеща се от текста в изложението. Професор Чадуик първо ни завежда на разходка при минойското писмо (в глава 2). После се запознаваме с резюме на споровете, съществували преди труда на Вентрис (в глава 3), хвърляме поглед върху методите на работа на последния (в глава 4), а накрая са поместени обобщения на дискусиите, възникнали след публикацията на изследването от Вентрис (в глави 5 и 6). Нямаше да има чувство за завършеност, ако в глава 7 не попадахме на подробно описание на “живота в Микенска Гърция”, с който живот, налага се да повярваме, професор Чадуик е бил извънредно добре запознат.

И после идва предвкусеният патос. Разчитанията, вярва професор Чадуик, “осигуриха на безсловесните каменни монументи от предисторическа Гърция онзи лингвистичен коментар, макар незавършен и неясен, който гарантира, че техните строители са били гърци. Така отиваме с още седем века назад във времето, в което могат да се видят гръцки надписи, а по този начин се разширява и нашето познание за гръцкия език, който сега вече има записана история от общо трийсет и три века, своеобразен рекорд, който е конкуриран само от китайците”³.

¹ Студията "Kinks in the Linear B Script?" на Георги Сотиров е публикувана от Lynn Publishing Co. – Regina, Saskatchewan 1969 г. Превод Иван Стаменов.

² John Chadwick, The Decipherment of Linear B, (Pelican books), 1961.

³ John Chadwick, The Decipherment of Linear B, p. 133.

2. Професор Чадуик, който е съавтор с Вентрис на една обемна книга, озаглавена “Documents in Mycenaean Greek”¹, не обяснява на читателите си точно колко други древни езици, освен гръцки, той и колегите му са опитали да свържат с писмото Линеар Б, колко упорито са опитвали, или доколко изобщо е било познанието на експертите по тези езици. В същото време професор Чадуик не звучи ни най-малко смутен от факта, че древните историци – от първия до последния – твърдят, че предгръцкото население в земите на Линеар Б, разбира се, не е било гръкоезично. Той дори нарича “писана история” онзи продължителен период, разделящ времето от табличките с Линеар Б до времето на най-ранните гръцки надписи. Не се притеснява изобщо, че съществува огромно количество литература, която недвусмислено сочи, че от началото на евразийската история до времето на Омир приносят на гръцките племена към Егейската цивилизация на практика е бил нулев. Може би след подробно разглеждане на тази литература твърдението, че Линеар Б е нещо като архаичен гръцки, няма да бъде чак толкова основателно, колкото се опитват да ни го представят. Също така всеки, който е позагрижен за дълбоките научни изследвания, а не за овациите на масовата публика, би трябвало да си изгради историческа представа за табличките с Линеар Б, а не да ги превръща в нещо, обгърнато в какви ли не мистерии. Какви са фактите по въпроса?

II. От Диктис до Омир

3. Отношението на онзи египетски жрец към гърците – реално или плод на авторовото въображение – би могло да се отнесе и към съвременните елинисти. Леко перифразирано, то звучи така: Те са колкото невежи, толкова и славолюбиви.

В “Discourses” (беседи) на Дион Хризостом, където четем този коментар², могат да се открият и други интересни пасажии с отношение към нашата тема. Писани през втори век сл. Хр., те няма как да бъдат подозирани в пристрастност към раз-

¹ Ventris, Documents in Mycenaean Greek, Cambridge University Press, 1956.

² Eleventh (Trojan) Discourse, 39 (Loeb).

решаването на спор от 1970 година. Не можем да подозираме и че Дион е промъквал в своите текстове твърдения, за които определено е знаел, че са неистинни, или е имал сериозни подозрения за тяхната достоверност. Той е държал своите беседи пред широка публика и трябва да е било от съществено значение за него да не прокарва изкуствено раздути теории, способни да породят недоверие или недоволство сред слушателите му. Това трябва да се има предвид при четенето на Дион.

Какво казва той за Омир? Той казва, че Омир е можел да пише каквото си пожелае, защото “нямаше други поети или автори преди него, от които да се прочете истината, а беше първият, който е писал за тези събития, при това много поколения, след като нещата се бяха случили...”¹. Ще са нужни много научни изследвания за Микена, за да променят следния прост факт: Дион не е бил глупак и никога не би обявил Омир за първия грамотен грък, ако той или някой от ерудираните му слушатели имаше каквито и да било основания да смята, че е имало други гръцки автори преди Омир, ползващи гръцка писменост.

4. Възможно ли е Дион да се е заблудил, може би наред с всички останали като него, които са вярвали, че за гръците “всичко започва с Омир”? Чисто теоретично е възможно, но очевидно реалността е друга. Сведението на Диктис Кретенсис, в автентичността на което нямаме причина да се съмняваме, показва ясно, че в началото на Троянската война гръците са били неграмотни. Ако Линеар Б беше гръцко писмо, Диктис нямаше да пише книгата си с *litteris Punicis*, а на гръцките вождове нямаше да се наложи да ползват финикийски букви, за да гласуват за Агамемнон в борбата му за върховното главнокомандване. По времето, когато е ставало това гласуване, купища таблички с Линеар Б вече са лежали заровени в земята. Ще е абсурдно да се приеме, че Агамемнон и съюзниците му са били запознати с Линеар Б, но са предпочели да ползват чуждата финикийска азбука, а също и че тази иновация е останала незабелязана от иначе бър-

¹ Eleventh (Trojan) Discourse, 92 (Loeb).

ривите гръцки автори. Memento: Graeci omnia sua in immensum tollunt (Горделивостта на гърците ги изкушава в самохвалство)¹.

Би трябвало да си направим извода, че Линеар Б не е гръцко писмо, освен ако не изберем да вярваме, че Линеар Б се е ползвало в Пелопонес, но Агамемнон и другите гръцки първенци не са знаели за него. За щастие, не ни се налага да вярваме в подобно нещо. Не е нужно и да разчитаме само на комбинирания авторитет на Дион и Диктис, от една страна, срещу този на група “елинисти”, от друга.

Има поразителен пасаж при Диодор Сикул, към който ще се върнем по-късно и в който е засвидетелствано, че от Диктис до Пронапид, учителя на Омир, гръцките автори, ако изобщо е имало такива, трябва да са писали с букви, които не са гръцки.

5. Няма нужда в нашия труд да прецизираме дали началото на гръцката писменост е било 750 г. пр. Хр.², или 150 години по-рано. Херодот ни насочва към дата, близка до година 900 пр. н. е., защото е вярвал, че Омир е живял около 400 години преди него³. Последната дата е интересна сама по себе си. Тя е потвърждение на родословията, които твърдят, че Омир е потомък на тракийския принц Орфей, единайсето или дванайсетото поколение след него⁴. Ако приемем, че Троянската война е приключила през (или около) 1184 година пр. Хр., а Орфей е живял един век по-рано⁵, това би датирало управлението му някъде след 1284 г. пр. Хр.

Единайсет поколения, при 33 години на поколение, добавят 363 години. Това би поставило Омир някъде след 921 година

¹ Macrob., Sat., I.24.4.

² Г. П. Гулд (Homer and the Alphabet, Преводи и изследвания на Американската филологическа асоциация, том ХСІ, 1960, р. 272f) счита, че датата е около 750 година пр. Хр. Допуска разминаване с не повече от два века.

³ Herodot, Книга II.53.

⁴ Генеалогии, цитирани в dissertatio prior на Dindorf към омировата Илиада, Лайпциг, 1878 (Teubner), S. 159.

⁵ Diod. Sic., фрагмент 1 от книга VII (Loeb).

пр. Хр. – една дата, която е достатъчно близко, за да очертае темата на нашето разследване¹. Тази дата може да бъде проверена и чрез други изчисления. В резултат на Троянската война остатъците от гръцката армада се разпиляват по море в четирите посоки на света, а гръцките владения по сушата остават или в покой, или са превзети от колонисти от Троя². Това достатъчно задоволително обяснява факта, че в продължение на 304 години след Троянската война контролът над морето принадлежи на лидийците, пеласгите, фригите и други негръцки народи. Единственото изключение е през едни кратки 23 години, когато надмощието в морето е принадлежало на родосци³. Определено е трудно да си представим този период от 304 години като ера на просперитет за гърците, през която те биха могли да имат ресурсите или спокойствието да разработят своя писменост, след като не са имали и спешна нужда от такава. Също така тези 304 години след войната за Троя ни отвеждат до към година 880 пр. Хр., която е близо до времето на Омир или направо времето, в което той е живял.

6. Бихме могли да допуснем, че е имало гърци преди Омир, които са знаели как да четат или пишат на някои от по-старите езици. Египтяните, асирийците, хетите и финикийците са имали писмо векове преди Троянската война. Гърците несъмнено са се учили на някоя от тези писмености, тъй като са били в контакт с тези народи, на които всъщност много гърци са робували. Паламед определено е можел да чете фригийските

¹ Все пак Диодор (фрагменти 2 и 9 от книга 7) казва, че Омир е починал преди завръщането на Хераклидите, което се датира 80 години след Троянската война, т.е. 1004 г. пр. Хр.

² Разпадането на гръцката армада след плякосването на Троя е описано от Дион Хризостом – Eleventh (Trojan) Discourse (123-144).

³ В “Хроника” на Евсевий, Диодор Сикул казва, че контролът над морето за 304-те години, последвали Троянската война, е бил държан от:

Лидийци и меонийци – 92 години

Пеласги – 85 години

Тракийци – 79 години

Родосци – 23 години

Фригийци – 25 години.

букви. Иначе нямаше да има смисъл враговете му да го zlepоставят с прочутото “фригийско писмо”, уличаващо го в тайни споразумения с цар Приам. Също и Одисей трябва да е бил способен да чете фригийската писменост, иначе е нямало как да бъде сигурен, че фригийският пленник ще напише точно това в писмото, което му е било заповядано да напише¹.

Идеята, че по онова време се е писало на гръцки език с гръцка писменост, е своего рода “троянски кон” с малко по-други цели.

III. Преди Диктис

7. Как трябва да разбираме множеството случаи, споменати в класическата гръцка литература, за съществуването на писменост преди Омир и преди Троянската война? Действително, те звучат много убедително, ако към тях се подходи без предразсъдъци. Най-ранното такова сведение, разбира се, е историята за Белерофон². Ключовите моменти от този епизод са следните:

Прет, царят на Аргос, се е оженил за ликийската принцеса Антея. Белерофон е техен гост. Действието се развива някъде около 1280 г. пр. Хр. В един момент Прет дава писмо на Белерофон, предназначено за Йобат – бащата на Антея, царуващ в Ликия. Очевидно някои учени изразяват съмнението си, че на плочицата, дадена на Белерофон, е било написано истинско писмо. Нужно е обаче нещо повече от изразяването на само едно съмнение, с което сме навикнали, за да повярваме, че Прет е надраскал някакво съобщение до Йобат на табличката, но това нещо не е било писмо, а нещо друго. Всички съмнения относно тази работа отпадат, когато обърнем внимание, че писмото е било предназначено за царя на Ликия, тоест в Мала Азия, която през различните етапи е представлявала огромна територия от владения-

¹ Apollod., Epitome, III. 8. Трябва да се отбележи, че дори конкретното свидетелство от Аполодор да не е вярно, самият факт, че той или оригиналният му източник говорят за “фригийско писмо”, подкрепя това, че някои или много гърци са знаели за фригийска писменост.

² Bellerophon, II, VI. 168.

та на Асирийската или Персийската империя¹. В тази част на света писмеността е била факт векове преди историята на Белерофон и Антея. Йобат определено ще да е бил грамотен човек. Също така е твърде вероятно да е избрал грамотен мъж за дъщеря си. По всичко личи, че Прет е бил точно такъв образован мъж, способен да напише писмо до тъст си. Това съвсем не означава обаче, че писмото е било на гръцки език или написано с гръцки букви.

8. Друго по-особено сведение за съществуването на писменост засяга колоната, издигната в Истм. Според Страбон, надписът от мегарската страна на колоната е гласял: “Това не е Пелопонес, а Йония.” А надписът от другата страна е бил следният: “Това е Пелопонес, а не Йония.”²

Плутарх допълва, че тази колона е била издигната от Тезей. Никак не е изненадващо, че Тезей, който е починал малко преди Троянската война, е можел да чете и пише, след като за дядо му по майчина линия се говори, че е написал книга³. Не се уточнява на какъв език е бил надписът на Тезей или какви са били използваните букви. В онези времена гръцки и негръцки племена са населявали земите от двете страни на Истм. Според Херодот, “атиняните бяха пеласги, носещи името на Кранай, макар пеласгите да управляваха това, което сега се нарича Хела...”⁴. Над тези атиняни е управлявал Тезей.

Единствената причина да се счита, че оригиналният надпис от Тезей е бил на гръцки език, е фактът, че четем за този надпис в гръцка книга. Но това е порочно, защото в такъв случай би трябвало да вярваме, че Христофор Колумб е водил корабните си дневници на английски език, защото четем за негови-

¹ Херодот отбелязва, че “персийците вярват, че цяла Азия им принадлежи, независимо кой ги цар ги управлява”. (IX.116) Почти е излишно да се уточнява, че персите не само са го вярвали, но действително са държали под свой контрол голяма част от Мала Азия до времето на Александър Македонски.

² Strabo, 3.5.5. и 9.1.6.

³ Paus., II.XXXI.3.

⁴ пак там, VIII.44.

те плавания в американските учебници по история, написани на английски език. Ключът към отгатването на езика, ползван от Тезей, получаваме от факта, че неговият пра-прадядо, бащата на Питей, е самият фригийски цар Пелопс¹. Нима има нещо по-логично от това, Тезей да е издигнал надписа на фригийски език, ползвайки родната си фригийска писменост?

9. Херкулес, малко по-възрастен от Тезей, също е знаел тези букви. Софокъл го кара да запише на табличка едно предсказание, което му е било дадено в Додона, Македония². Музей, синът на Орфей, също съвременник на Тезей, е завещал някакви пророчества, които Ономакрит е бил хванат да фалшифицира – злодеяние, заради което е бил пратен в изгнание от Хипарх, син на Писистрат³.

Павзаний коментира, че творбите, които обикновено се приписват на Музей, най-вероятно са фалшиви, “освен една възхвала за Деметра, написана за Ликомида”⁴. Като син на Орфей, Музей определено е ползвал писмеността, която е научил от баща си.

Ами Херкулес? Насока получаваме от една история, в която се разказва за посещението на Питагор в Делфи. След като забелязва един окачен щит на стената, очите на Питагор се изпълват със сълзи. Запитан за причината за тази негова мъка, той отвръща, че се е разхлипал, защото щитът, който току-що е видял, някога му е принадлежал. Питагор пояснява, че в предишен живот е бил Еуфорб, един от фригийските (троянски) герои, а въпросният щит тогава е бил част от въоръжението му. Както може да се очаква, присъстващите на признанието му мъже не повярвали на историята. Тогава Питагор ги подканил да свалят щита. Така и сторили. Тогава видяли, че на гърба на щита може да се прочете името Еуфорб, “написано с древни букви”⁵.

¹ Strabo, 8.6.14.

² Trach., 157 и 1166.

³ Hdt., VII.6. Диодор казва, че Музей е син на Орфей (IV.25.1). Други разправят, че е син на Евмолп – друг прочут тракиец.

⁴ Pausanias, I.XXII.7.

⁵ Diod. Sic., X.6.3.

Независимо каква е била причината Питагор да твърди, че някога е живял като троянски войник, и дали историята му е вярна, едно нещо трябва да стане ясно – когато древногръцките автори пишат за “древни букви”, те имат предвид основно фригийската писменост. Съответно може да се предположи, че когато в класическата гръцка литература се говори за “древни думи”, под това се разбира най-вече “фригийски думи”. Дали Херкулес е бил запознат с фригийското писмо? Ще видим.

10. Интересно е да се отбележи в тази връзка, че Виргилий не се е поколебал да представи Еней – друг фригийски герой – като грамотен мъж. Виргил поставя в устата на Еней следните думи: “Пиринчен щит, някога носен от велики герои, поставям на колоните при портите, а на него написвам: Такива (щитове) подкрепят Еней срещу гърците”¹. Възможно е приписването на грамотност на Еней да е поетическо хрумване на Виргилий. Но пък може да е знаел много добре от недостигнали до нас източници, че фригийците са били писмен народ, доколкото има и оцелели до наши дни подобни сведения, в които се изказва същото твърдение.

11. Удивителна е лекотата и охотата, с която елинистите предпочитат да забравят, че фригийците са много по-древен народ от гърците. “Книгите както на фригийците, така и на мизийците”, пише Страбон, “ни връщат във времената преди Троянската война.”² Възможно ли е това да е вярно, ако фригите и мизите не са имали собствена писменост?

Платон признава, че гърците са заели и ползвали фригийски думи като *руг* и *hudoγ*³. Павзаний съобщава, че е имало спор между фригийците и египтяните относно това, кой от двата народа е по-древен⁴. Херодот разказва, че Псаметих е провел опит, които го е убедил, че фригийският език е по-стар от египетския⁵.

¹ Virgil, Aeneas, III.286f.

² Strabo, 12.8.4.

³ Plato, Cratylus, 410a.

⁴ Pausanias, I.XIV.2.

⁵ Hdt, II.2.

Имаме право на възражения срещу фараонските методи на доказване, но определено спорът сам по себе си е отражение на общоприетите вярвания от онова време за това, кои са били най-старите народи. Ако фригийският език е бил на възрастта на езика на египтяните, или по-стар, само от това вероятността фригийската писменост да е предшествовала гръцката придобива почти сигурни измерения. А ще стане още по-сигурен факт, след като продължим с разследването.

IV. Фриги и пеласги

12. Кои са били фригите (или фригийците), които по времето на Троянската война са изписвали имената си върху своите щитовете, пращали са писма до своите роднини, както и са си записвали различни гадания? Страбон отговаря: “Фригите са бриги, тракийски народ.”¹ Херодот потвърждава, че “според думите на македонците, тези фриги са се наричали бриги, докато са живеели в Европа, и са били съседи на македонците. Но откакто някои си сменили местообитанието и отишли в Азия, името им също претърпяло промяна и станало на фриги”².

И така, откриваме две тракийски племена, живеещи в съседство – фриги и македонци. Какво друго можем да научим за тях? Помпей Трог ни казва категорично, че в стари времена държавата на македонците се е наричала Ематия³, а населението ѝ – пеласги⁴. Това е било преди 757 г. пр. Хр., за когато се твърди, че македонската държава е била организирана от Каран⁵. Някои градове в Тракия и Македония обаче продължават да бъдат на-

¹ Strabo, 7.3.2. и 12.3.20; също фрагмент 25 от книга VII.

² Hdt, VII.73.

³ Вероятно от Ем (=Хемус), както гърците са наричали Стара Планина (бел. съст. - Й. Табов)

⁴ “Macedonia ante a nomine Emathionis regis, cuius prima virtutis experimena in illis locis extant, Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere. Populus Pelasgi, regio Bottia dicebatur.” Pompeius Trogus, в Epitoma Historiarum Philippicarum на Justin. Book VII.I.1-3. Paris, Garnier, 1936, t.1, p.157.

⁵ Както може да се изчисли от списъка на македонските царе при Диодор Сик (Diod. Sic, фр. 15 от книга 7).

ричани “пеласгийски” чак до Пелопонеската война, след което първоначалното име постепенно изчезва¹.

13. От всичко, което знаем за пеласгите, личи, че те са били хора с висока култура и грамотност. Имало е десетки пеласгийски селища на планината Атон, в Тракия, по егейските острови и в Мала Азия. Херодот казва, че самотракийците са научили кабирийските церемонии от пеласгите². Това е доста важно, защото се е вярвало, че Прометей – изкусен железар – е произлизал от Кабирите³, а пък брат му Атлас бил прочут астроном⁴. Херодот добавя, че пеласгите можели да добиват реколта от преди неплодни земи, което предизвиквало завистта на гърците, а също и че атинският акропол е бил построен от пеласгийски архитекти⁵. Вече споменахме факта, че в един момент пеласгите са властвали в морето, което означава, че са били вещи в корабостроителството и навигацията.

Омир е познавал пеласгите в Додона, както и тези от Крит, и ги нарича *diōi*, тоест удивителни или богоподобни⁶. Тъй като пеласгите и македонците са били един и същ народ, и подобно на фригите са представлявали поредното тракийско племе, много е вероятно да са ползвали фригийската писменост, която бихме могли да наричаме и трако-пеласгийска.

14. Някои експерти сигурно ще се покажат изненадани като чуят, че тракийците са били писмени. Предубежденията и затъмненията в това отношение са заякчени до такава степен, че дори човек от калибъра на Томашек е успял да се самоубеди, че

¹ Thucyd., IV.14.109.

² Hdt, II.51.

³ Paus., IX.XXV.6.

⁴ Евсевий описва Атлас като брат на Прометей и твърди, че е бил добре запознат с астрономията, което карало хората да казват, че е “подкрепян от небесата”.

⁵ Hdt, VI.137. Павзаний (I.XXVIII.3) даже дава имената на архитектите – Агрол и Хипербий – пеласги от Акарнания.

⁶ Homer, Od. XIX.177.

тракийците така и не са достигнали до степен на грамотност¹. Почти е фантастично, че това убеждение е наложено и над иначе добре информирани и безпристрастни студенти, като се има предвид, че на територията на Древна Тракия са открити няколко хиляди надписи, повечето от които датирани към 5 или 6 век пр.Хр.² Тези надписи са издълбани в колони, олтари, по стените на храмове и надгробни плочи. Правдоподобно ли е, за да го вярваме, че тези хора са минавали ежедневно покрай тези надписи, отслужвали са литургии пред тези олтари, а нито за миг не им е хрумнало да пропишат? Открити са и купища монети, носещи имената на тракийски царе или народи, някои от тях изписани в посока дясно към ляво, което показва, че са изработени през 6 век пр. Хр. или по-отдавна³. Може ли един непредубеден или честен човек да каже, че тракийците са могли да напишат думи (имена) на метални монети, а не са имали разума да се досетят, че биха могли да напишат същото или друго на плочици, брезови кори, пергаменти или папируси?

Когато се разискват тези неща, бъдещите елинисти да не забравят факта, че една от гръцките думи за “плочица за писане” е *deltos*, а тя идва от тракийски език. Идва от дума, чийто корен (*del-*) означава “дялкам” или “дело” (работа). Дори писател като Андротион, който е недолюбвал европейските траки, дава категорично сведение, че траките в Мала Азия са били писмени⁴.

Имаме и свидетелството на Велей Патеркул, който е творил по времето на Тиберий, че пеонците са умеели да си служат с буквите и с “прилагането им за изява на духа”⁵. Пеонците са поредното от тракийските племена и има поверие, че те са тро-

¹ Wilhelm Tomaschek, *Die alten Thraker*, (Sitzungsberichte der philosophisch-historischen Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften), Vienna, 1893, 123-127.

² Виж Г. Михайлов, *Inscriptiones Graecae in Bulgaria Repertae*, БАН, София, 1956-1966.

³ Открити са внушителни декадрахми сред други тракийски монети, на които името *DERRONES* е изписано отдясно наляво.

⁴ Fr. 36, *Fr. Hist. Gr.* (Mueller), Paris, 1843 (t. 1, p. 375).

⁵ “In omnibus autem Pannoniis non disciplinae tantummodo, sed linguae quoque notitia Romanae, plerisque etiam litterarum usus, et familiaris animorum erat exercitatio.” Book II. CX.

янски колонисти¹. Император Юлиан пък е наблюдавал, че венетите, още едно тракийско племе, са имали специална буква в своята азбука, съответстваща на звук, който липсвал у гърците². Патриарх Фотий споменава поне един автор, който се е ползвал от тракийски книги по време на царуването на император Хераклий, тоест през 7 век сл. Хр³.

15. Друг важен момент е, че тракийската писменост не е била новост. Еврипид говори за “тракийски таблички, написани от певица Орфей”⁴. Да си припомним, че Орфей е писал поезия, част от която е цитирана от Филохор и Платон⁵. По-късно Диодор, Макробий и Йоан Малала също цитират поезия от Орфей, имайки всички основания да вярват, че е автентична⁶. Според Помпей Трог, именно Орфей е посветил цар Мидас в религиозните мистерии, които пък Мидас е разпространил из цяла Фригия⁷. Каква причина бихме могли да имаме, за да се съмняваме, че заедно с религиозните правила се е разпространявала и тракопеласгийската писменост... при това сред сродни племена като пеласгите, фригите, мизите, витините и другите тракийски общности?

¹ Херодот казва, че пеонците са колонисти от Троя (V.13.). В по-късни години пеонците са наречени панонци (Appian, *Illyr.*, 14. Leipzig, 1962, Teubner).

² *Peri ton tou autokratoros praxeon*, 17. (Discours de Julien Cesar. Paris. Les Belles Lettres. 1932. Vol.I, 143-144) Друг изключително важен детайл ни дава Херодот (V.9): Венетите са живеели редом с даките, друго тракийско племе, чиито земи са се простирали от границите с венетите до устието на Дунав. Според Страбон, даките и гетите са говорили един и същ език (7.3.13). Квинт Куртий (III.I.22) казва, че мнозина са считали венетите за потомци на енетите от Мала Азия.

³ *The Library. Codex 117a.* (Les Belles Lettres. Paris. 1960. vol. II, p. 163)

⁴ Euripides, *Alcest.* 967.

⁵ Philoch., 191, при Fr. *Hist. Gr.* (Mueller). Plato, *Cratyl.*, 402b-c.

⁶ *Diod. Sic. Fragment 1, Book VII*; *Macrob. Sat.* I.18.12; *Joannes Malalas, Chronographia, Book IV, Bonn ed.* (1831), p. 73f.

⁷ *Historiarum Philippicarum Liber XI.VII.14.*

16. Квинт Курций съобщава, че по време на азиатските си походи Александър е цензурирал писмата, които мъжете от армията му са изпращали на роднините си в Македония¹. С каква писменост са били написани тези писма? В редиците на македонската армия гръцкият е бил чужд език. Трябва ли да предполагаме, че някой е трябвало да превежда думите на войниците на гръцки, след това да ги записва, а после, че роднините в Македония е трябвало да търсят услугите на преводачи, за да разберат какви вести им пращат съпрузите, синовете и бащите от далечните места? Нима не е било много по-просто за македонците да ползват своята хилядолетна фригийска (трако-пеласгийска) азбука, или пък която и да е друга азбука, вместо да се занимават с тромава, скъпа, времеотнемаша и в случая ненужна работа като преводачеството?

17. Имало ли е други азбуки, които македонските войници, разположени в Мала Азия, са могли да използват за писането на писма? Имаме категоричното уверение на Диодор, че Евмен е съставил писмо, което написал със “сирийски букви”². Какво означава “сирийски” в този контекст? Диодор е бил добре запознат с финикийската писменост и не може да е имал предвид “финикийски”, когато е писал “сирийски”. Отговорът на питането трябва да се търси на мястото на действието. Евмен е писал в Армения, която е съседна на Кападокия. А “сирийци”, казва ни Херодот, “е името, с което гърците наричат жителите на Кападокия”³. Изглежда, че Евмен може би е написал прочутото писмо с кападокийски букви. Това е интересна вероятност, защото освен с Армения, Кападокия граничи и с Фригия на запад, и с Пафлагония на север. Именно от Пафлагония се вярва, че венетите са тръгнали към закътания край на Адриатическо море, където създават своята колония с прочутия град Венеция⁴.

И така, ако Евмен не е писал с клиновидното писмо, той трябва да е употребявал фригийската (трако-пеласгийска) азбу-

¹ Quintus Curtius, VII. II. 36.

² Diodorus, XIX. 23. 3.

³ Hdt, V. 49.

⁴ Strabo. 1. 3. 21.

ка, ползвана от хората, сред които се е намирал тогава. Македонските войници определено също са ползвали фригийското писмо, което е било и на роднините им по бащините земи.

V. Историята за Лин

18. Аполлотор казва, че Орфей е имал брат на име Лин¹. Дионисий от Милет казва следното за този Лин: “Сред елините Лин беше първият, който откри различните ритми и песни, а когато Кадъм донесе от Финикия буквите, както ги наричат, отново Лин беше първият, който ги приложи на елински език, даде им имена и поправи формата им. Сега буквите официално се наричат финикийски, защото бяха донесени на елините от финикийците, но простолюдието ги нарича пеласгийски, защото пеласгите първи ги адаптираха и използваша”².

Едва ли има нещо по-ясно от това: Ако Лин беше грък, както се опитва да предполага горният текст, и ако той наистина е адаптирал финикийските букви за гръцката реч, тогава гръците щяха да имат азбука от 14-ти или началото на 13-ти век пр. Хр., тоест от около стотина години преди Троянската война. От друга страна, Диктис Кретенсис ни казва ясно и недвусмислено, че по негово време гръците са били принудени да пишат с финикийски букви – и нито дума за Лин или предполагаемото му гръцко писмо.

19. Подходяща начална точка за разрешаването на тази главоблъсканица е разглеждането на смисъла на думата “елини”, който се влага от Дионисий. Всеизвестно е, че Омир не е

¹ Apollodorus, I.III.2.

² Цитирано при Диодор Сик., III.67.1 (Loeb), без индикация за оригиналния източник, който е даден от Fr. Thiersch, *Greek Grammar*, Edinburgh, 1831. Колкото до превода на това сведение, авторът на тези редове имаше кореспонденция с няколко експерти, включваща поучителни писма, а удивителните словоизлиятелни отговори могат да послужат за списването на цяла отделна статия. Вижте също моята статия “KOINEI and IDIAI” в *The Classical World*, Philadelphia, December, 1968, стр. 131-132.

познавал никакви елински народи. По негово време с “Хела” е била обозначавана само малка част от гръцките земи. По-късно смисълът на тази дума е разпространен върху цялата земя¹. А още по-късно думата “елин” започва да придобива по-ясна дефиниция - форма на отличаване и отделяне от негръците, сиреч “варварите”. Това отличаване обаче не винаги е било толкова контрастно. Спартанците не са казвали “варварин”, а “чужденец”². На тракийски език “бърборан” или “бърборко” означава някой, който говори много, обикновено без да казва нещо съществено.

Хората от Додона според Херодот са били първите “елини”, които са получили даровете на хипербореите³. Обаче Додона винаги е бил считан за пеласгийски град и никога за гръцки. Пеласгите, казва Херодот, говорят варварски език⁴. На друго място обаче същият историк ни казва, че пеласгите “вече са считани за елини”⁵. Ако вярваме на Херодот, Александър I Македонски, васал на Персия и покровител на Атина, се е определял като “елински вицецрал на Македония”, докато е разговарял с персийските пратеници⁶. Така е определян, като “елин”, и на олимпийските игри⁷. За сметка на това, 150 години по-късно Демостен нарича Филип Македонски с думата “варварин”⁸.

Предвид всичко това, а и поради факта, че преди и известно време след Троянската война цялата южна част на Балканския полуостров се е наричала Пеласгия, а не Гърция или Хела, единствената достоверна теория може да бъде, че Лин е адаптирал буквите за нуждите на пеласгите, някои от които едва много по-късно започват да бъдат наричани ту “елини”, ту “варвари”, в зависимост от възгледите на съответния автор.

¹ “Всички гърци бяха наречени елини по името на един регион в Тесалия, някога наричан Хела.” Apollod., III.XX.6.

² Hdt., IX.11.

³ Hdt, IV.33.

⁴ Hdt, I.57.

⁵ Hdt, II.51.

⁶ Hdt, V.20.

⁷ Hdt, V.22.

⁸ Third Olynthian, 17.

20. Ако Лин действително е бил брат на Орфей¹, трябва да е бил роден към края на 14 век пр. Хр. Какво друго знаем за него? Твърди се, че е бил овчар в планина на Беотия, откъдето “дошъл в Тива и станал гражданин на града, но бил убит [...] от Херкулес, който изпаднал в ярост, понеже бил ударен от Лин, и затова го посякъл”². И за тази история се налагат някои уточнения. По времето на Лин не е съществувал град в Европа, наречен Тива. Лин очевидно е отишъл в Кадмия, градът, основан от Кадъм и неговите финикийски придружители, които са били в добри отношения с тракийците. По-късно градът е разширен и една част от него е наречена Тива от грък, който по този начин изразил любовта си към едноименната си съпруга³. След изгонването на кадмейците от гърците името Тива започва да се използва за целия град, въпреки че защитната крепост запазила названието си “Кадмия”.

Дори да не е знаел да чете и пише преди отиването си във финикийския град на Кадъм, Лин е имал чудесната възможност да го стори при кадмейците. Диоген Лаерций казва, че Лин е написал поема, описваща сътворението на света. Тя започвала с думите: “Беше време, когато всички неща изникнаха вкупом.”⁴

Също така се твърди, че Лин е станал учител. Според Диодор Сикул, той е имал много ученици, “а тримата най-известни били Херкулес, Тамир и Орфей”⁵. Двама от тях извън всякакво съмнение са били тракийци. Орфей е бил син на тракиец Ягро (Oeagrus) и нимфата Калиопа. Страбон поставя дома му в Пимплея, село в полите на планината Олимп⁶. Погребална епиграма от Дамагет започва с думите: “В гробницата в тракийските склонове на Олимп лежи Орфей, син на музата Калиопа.”⁷

¹ Apollod., I.17.

² пак там, II.IV.9. Фактът, че Лин е бил овчар, ни го пошушва Дио Хризостом. First Discourse in Kingship, 58. (Loeb).

³ Apollod., III.V.6.

⁴ Diogenes Laertius, I.4.

⁵ Diod. Sic., III.67.2.

⁶ Strabo, fr. 18, Book VII.

⁷ The Greek Anthology, Book VII. No.9. Loeb.

Представят Тамир като “син на Филамон и на музата Агриопа, която някога живяла в Парнас, но когато забременяла, се преселила при одрисите, защото Филамон отказал да я отведе в дома си. Затова наричат Тамир одринец и тракиец.”¹

Нимфите, музите и богините имат различни характеристики в гръцката литература. Те са особено удобни, когато трябва да се покрие тракийският произход на някоя знаменитост. Затова не трябва да се изненадваме, че Страбон пише: “По тези земи царуваше Тамир Тракиец, който беше мъж с много подобни на орфеевите интереси.”²

21. Нищо чудно, че трако-пеласгите Орфей и Тамир са ходили да се обучават при друг трако-пеласгиец, какъвто е Лин. След като почваме да разбираме тези неща, осъзнаваме и елементарната причина гърците в по-късни времена да наричат адаптираната от Лин азбука на финикийците с термина “пеласгийска” – била е точно такава. Нямаме основание да се съмняваме в свидетелството на Диодор Сикул, че “Лин написал разказ с пеласгийски букви за делата на първия Дионис, както и за други митични легенди, които завеща сред мемоарите си. По същия начин Орфей и Пропанид, който беше учител на Омир и талантлив поет, ползваха пеласгийските букви; а също ги ползваше и Тимоет - син на стария Тимоет, а той син на Лаомедон – който живя по времето на Орфей...”³. Този Тимоет, очевидно племенникът на цар Приам, също така е “написал Фригийската поема, а така я наричат, защото я е написал, ползвайки древния език и букви”⁴.

Най-сетне получаваме същността на нещата в прав текст: “древните език и букви” са били фригийските, сиреч трако-пеласгийските. Не ни се казва точно какви песни е творил Пронапид, учителят на Омир. Обаче научаваме от горното сведение, че Лин е писал мемоарите си с тази писменост, както и че Тимоет е написал фригийска поема. Гърците, които са били велики

¹ Paus., IV.XXXIII.3.

² Strabo, fr.35, Book VII.

³ Diod. Sic., III.67.5.

⁴ Diod. Sic., III.67.5.

преводачи, са запазили (неволно?), макар и в гръцки превод, част от стиховете, които Орфей е писал на родния си трако-пеласгийски. Заради това не е нужно да се изненадваме, че пеласгите в Пелопонес са почитали както Лин, така и Орфей с изображения, като една от картините, показваща Орфей, е оцеляла достатъчно дълго време, за да може Павзаний да я види при разходката си до Лакония. Странното е, че не е можел да види и други подобни изображения. Но пък Плутарх в неговото “Житие на Александър” споменава изображение на Орфей от кипарисово дърво, за което се е знаело в Либетра, Македония.

Колкото до писанията на Лин, в които е разказвал за делата на първия Дионис, това ни подсеща за Овидий, който пише: “Ще дойде третият ден, в който ти, Тиона от Додона, ще се появиш на челото на бика на Агенор.”¹ Тиона е било името, за което се предполага, че Дионис е дал на майка си Семеле, след като я е извел от Хадес и заедно се възнесли в небесата². Движейки се през мъглата на поезията и митологията, стигаме до пеласгийския град Додона, недалеч от който се е заселил Кадъм – бащата на Семеле – след като е бил изгонен от гърците от първоначалния си дом в Беотия.

22. Какво да кажем за Херкулес, третият ученик на Лин, за когото знаем, че е записал гадание в Додона? Трябва да попитаме, каква азбука би могъл да е научил от трако-пеласгийския си учител, ако не трако-пеласгийската писменост, наричана още фригийска? Не бихме могли да избегнем и следващия логичен въпрос: ако Херкулес е можел да чете и пише пеласгийски текстове, най-вероятно е говорил и пеласгийски език. Всичко това не го прави непременно тракиец, въпреки че е направил нещо, за което всички тракийци трябва да са му били благодарни: той почти изцяло затрива племето на Нелей, от което остава само Нестор, за да разкаже историята. Понеже тракийските кокони са живяли в обсъжданата област, изглежда ученикът на Лин е взел страната на писмените тракийци срещу все още безписмените гърци.

¹ Ovid. VI.711.

² Apollod., III.V.3. и Diod. Sic., IV.25.4.

VI. Епизодът с Кадъм

23. Всичко, което знаем за Кадъм и неговите потомци, подкрепя наличието на трако-пеласгийска писменост през 14 век пр.Хр. Доколкото може да се каже, някъде около 1422 г. пр.Хр. – точната дата не е съществена в случая – Кадъм и майка му Телефаса напуснали Финикия и поели към Тракия. Когато ги питали, те давали за обяснение (или оправдание?) за пътуването си, че търсят Европа, сестра на Кадъм, която била изчезнала от дома си. Сред спътниците на Кадъм бил и Тас. Неговото потекло може да е спорно, но не и най-голямото му дело. Той основава град на тракийския остров, известен днес като Тасос¹. Там умира Телефаса. “Кадъм я погребал и след като бил приет гостопримно от тракийците, той отишъл в Делфи, за да се допита (при оракулите) за Европа. Бог му казал да не се притеснява за Европа, а да следва непрекъснато една крава и да основе град там, където падне от изтощение.”²

Кадъм послушал оракула и така основал града Кадмия в Беотия.

24. При Павзаний четем доста по-подробно за пристигането на Кадъм в Беотия. Както изглежда, когато финикийската армия под водачеството на Кадъм слязла от кораба, две от местните племена били набързо покорени или пропъдени. От тях “хиантите (Hyantes) напуснаха земята си при падането на нощта, а еоните (Aones) се помолиха за пощада и Кадъм им позволи да останат и да живеят с финикийците. Еоните живееха на групи по селата, а Кадъм построи града, който дори днес понякога се нарича Кадмия. След това градът се разраства и така Кадмия остана (името на) цитаделата в южната част на Тива.”³

25. Павзаний пише също, че “Кадъм е сключил успешен брачен съюз, ако, както разправят гръцките легенди, е взел за

¹ Apollod., III.I.1 и Hdt., II.44.

² Apollod., III.IV.1.

³ Paus., IX.V.1-2

жена една от дъщерите на Афродита и Арес”¹. Лудориите на Афродита може да я правят спорна фигура, но тракийският характер на Арес никога не е бил под въпрос. Тогава трябва ли да разбираме, че Хармония е била тракийска принцеса?

Определено е била. Диодор Сикул, който не обича митове и алегии, ни представя историята по-прямо: “Кадъм, синът на Агенор, достигна до самотракийците по време на пътуването си в търсене на Европа, а след като бе посветен, се ожени за Хармония, която беше сестра на Ясион (Iasion), а не е дъщеря на Арес, както я описват гърците в своите митологии.”²

А кои са самотракийците? Гърци, може би? Съвсем не. Пишейки за религиозните мистерии на остров Самотраки, Херодот твърди, че те са въведени там от “пеласгите, които преди да отидат да живеят в Атика са живяли на Самотраки”³.

И така, виждаме, че след пристигането си на европейска земя Кадъм не се е опитал да търси или работи с гръцко племе. Той е намерил трако-пеласгийска общност, която го е приела радушно и която му е дала местна принцеса за съпруга. Действително Хармония, Ясион и Дардан, и тримата, са били деца на Електра, която пък е дъщеря на Атлас⁴. Благосъстоянието и славата на атлантидите може да се предположи от впечатлението, което са оставили на гръцките автори на митове, които пишат, че самите богове са се спуснали от небесата, за да пируват и се веселят с песни на сватбата на Хармония⁵. Нека за миг да допуснем, че образованият финикиец се е оженил за неграмотна невеста. На какво основание може да се изкаже възражение срещу вероятността той да е научил жена си и нейните братя на писмеността, която е донесъл от Финикия? И може ли да има нещо по-очаквано от това, един високоинтелигентен трако-пеласгиец, като Лин например, да е пригодил финикийските букви към изиск-

¹ пак там.

² Diod. Sic., V.48.5.

³ Hdt, II.51.

⁴ Че Дардан, Ясион и Хармония са били деца на Електра, която е била дъщеря на Атлас, се казва от Dionysius Heracleotis. De Rebus Samothraciae, Fr. 18 в Fr. Hist. Gr. (Mueller, t.3, p. 494).

⁵ Apollod., III.IV.2.

ванията на трако-пеласгийския език? Можел е да го направи по всяко време – ако не на Самотраки, където нямаме свидетелства да е ходил, то поне в Беотия, където знаем, че се е установил в града на Кадъм.

26. По-сетнешната история на Кадъм и Хармония е не по-малко интригуваща. В съгласие с едно пророчество, ехелейците¹ предлагат на Кадъм и Хармония да бъдат техни водачи в похода им срещу илирийците. Кадъм се съгласява и ги отвежда до победа, след което “той царува над илирийците и му се роди син - Илирий”². Кадъм и Хармония остават да живеят сред илирийците до смъртта си. Аполоний Родий говори за гробницата им в илирийската земя³. Калимах поставя тази гробница в Пола, Истрия⁴. Твърди се, че докато е бил жив, Кадъм е основал град Лихнида⁵. Този град е бил в сърцето на Македония и все още си е там, само името му е променено: днес се нарича Охрид. Можем да се запитаме: дали Кадъм е учил децата си да четат и пишат, докато са живеели в Македония и сред илирийците? Дали е научил младия Илирий да ползва “буквите на Кадъм”, или пък не е? Отговорът с най-голяма степен на правдоподобност е, че го е научил. Само в историите за странстванията на Кадъм откриваме предостатъчно причини да вярваме, че не само трако-пеласгите от Самотраки, Беотия и Македония, но и илирийците чак до Пола са били грамотни векове преди Омир.

27. Нямаме право да пропускаме факта, че Семеле, една от дъщерите на Кадъм, е била майката на Дионис (Бакхус), който е бил почитан от тракийците като бог и комуто е издигнат храм на най-високата тракийска планина. Ето така Херодот описва това място:

¹ друго име за бригите/фригите – бел.пр.

² Apollod., III.V.4.

³ Apollonius Rhodius, IV.516.

⁴ Цитирано от Страбон, I.2.39.

⁵ Вижте погребалната епиграма (№ 697) от Христород в Greek Anthology, книга VII, Loeb.

“Сатрите, доколкото ни е известно, не са били покорявани от никого досега, а до наши дни живеят свободни и необезпоявани, за разлика от други тракийци. Те живеят сред величествените планини, покрити със сняг, и са много храбри в битките. Същите са траките, които имат светилище на Дионис в страната си, което е разположено на най-високата планинска верига. Бесите, които са сатрийци, доставят пророчествата. Оракулът е жена, също като в Делфи, и нейните отговори не са по-трудни за разчитане.”¹

Твърди се, че Александър Велики е посещавал тази обител, а години по-късно там е ходил и Октавий, бащата на Август². Някои биха предположили, че Александър се е допитвал до пророка на Дионис, защото се е приготвял да напада Персия и Индия – нещо, което самият Дионис е сторил хиляда години по-рано.

Дион Касий, писал през 3 век сл. Хр., казва, че въпросното светилище е било на одрисите³. Той изрично споменава Вологис, “бес от Тракия и жрец на Дионис, почитан от тези хора...”⁴. А Макробий, който е творил около 400 г. сл. Хр., дори описва формата на храма⁵.

Трябва ли да предполагаме, че Кадъм не е научил собствения си внук Дионис на четмо и писмо? Или пък, че изкуството на писането не е било запазено от свещениците в храма на Дионис в последвалите години? Може би ще е новост за някои модерни елинисти, че както по времето на Херодот, така и в наши дни, в най-високата планина на Тракия продължава да има важен храм. Това е едно от местата, където е запазена глаголичес-

¹ VII.111 (превод на Роулинсън).

² Svetonius, Aug. 94.5.

³ Roman History (Loeb), LI. 25. 4-5.

⁴ Roman History (Loeb), LIV. 34.5.

⁵ Sat. I.18.11. Макробий идентифицира Дионис (Liber) с бога на слънцето, когото тракийците наричали Сабазий. “Item in Thracia eundem haberi solem atque Liberum accipimus, quem illi Sabazium nuncupantes magna religione celebrant, ut Alexander scribit, eique deo in colle Zilmisso aedes dicata est specie rotunda, cuius medium interpatet tectum.” Също така той свидетелства, че Аристотел е отъждествявал Дионис (Pater Liber) с Аполон (Sat. I.18.1.).

ка книжнина от последното хилядолетие. Името на манастира е “Свети Иван Рилски”.

Когато авторът на тези редове ходи за последен път до този манастир, а именно през юли 1927 година, в околностите му все още можеше да се види как потомците на древните пеласги изкарват на паша овцете си. Тези хора все още носеха националните си костюми и говореха на различни архаични диалекти. На някои от тях народните имена днес звучат различно, но не до степен на неразпознаване. Днес те се наричат власи и българи. Това са същите хора, които са съставлявали армията на цар Иваница (Калоян) Български срещу кръстоносците и за които Villehardouin говори следното:

“Et li marchis Bonifaces de Montferrat ot la teste colpee. Et la gent de la terre envoierent Johannis la teste; et ce fu une des granz joies que il aust onques.”

Тоест казва се, че маркизът на Монферат изгубил главата си в сражение с “Bougres” и “Blaques”, сиреч българо-македонците, а това станало на 4 септември 1207¹ и донесло на цар Калоян “една от най-големите радости, които някога е изпитвал”.

VII. Относно използването на източници

28. Противно на онова, което някои читатели може би предполагат, целта на това изследване не е да започва свада с професор Чадуик или когото и да било от дипломираните или все още незавършили елинисти. Основната му цел е – както бе казано и в началото – да постави дискусията за писмото Линеар Б в правилни исторически рамки. Нищо не е в състояние да изкриви или направо счупи тези рамки така, както може да го стори повърхностното и своеволно тълкуване на наличните източници. Книгата на професор Чадуик е така структурирана, че направо елиминира историческия аспект на проблема. Типичен пример за това, как НЕ трябва да се борави с информация от библиотеките, ни дава професор Франсис Виан в своята книга

¹ Villehardoin, *La Conguete de Constantinople*, Paris, 1961, т. II, стр. 499-500.

“Less Origines de Thebes, Cadmus et les Spartes”¹. В тази книга всичко – история, изкуство и митология – е нахвърляно така безразборно, че се е получил един скъп и теоретично изчерпателен продукт, от който обаче не се добива никаква представа за произхода на Тива, Кадм и неговата писменост. Някой от редакторите явно е забравил да напомни на професор Виан за максимата: *l'erreur ajoutée à la vérité ne l'augmente pas*².

29. Желаящите да разширят обхвата на историческите си познания няма да постигнат успех, освен ако не отделят правдоподобните и многократно засвидетелствани факти от останалото – митовите, макар в повечето случаи и те да лежат в различна степен на реална основа. Още през първи век сл. Хр. авторът Страбон е бил наясно с този проблем. Той го коментира така: “...откакто поетите, в частност Омир, не просто пишат митове, а ги преплитат и с реални събития, онзи, който реши да изследва тези материали, не трябва да търси непременно дали митовите имат реална основа, а да отдели истината за реалните места или хора, към които тези митове са прикачени.”³

И така, когато Херодот ни казва, че пеласгите са построили Атинския акропол, можем да му вярваме. Обаче когато Омир ни казва, че стените на Троя са построени от Аполон, имаме право на съответната доза скептицизъм. Троя е бил фригийски, сиреч трако-пеласгийски град. Аполон е бил тракийско божество. Включването му в сюжета е своеобразно признание, че трако-пеласгите, които са били отлични строители, са изградили толкова красив град, че в очите на все още примитивните гърци е изглеждал като божествено дело.

Когато Аполодор ни казва, че майката на Тамир е нимфа, можем спокойно да приемем нейната женска привлекателност, без да приемаме нейната божественост. От друга страна, когато се твърди, че Тамир е царувал на планината Атон, не можем да

¹ Francis Vian, *Less Origines de Thebes, Cadmus et les Spartes*, Paris. Klincksieck, 1963.

² Добавянето на грешка към вероятността не прави вероятността по-вероятна. – б. пр.

³ Strabo, 1.2.19.

имаме основания да го поставяме другаде. Всъщност трябва да имаме предвид, че Атон винаги е била трако-пеласгийска земя, където са запазени глаголически книжа, тоест написани със символи, които откриваме в Линеар Б. Когато ни се казва, че Дионис и майка му са се възнесли на небето, никой не ни задължава да го вярваме. Обаче ако Херодот ни уверява, че е имало светилище на Дионис на най-високата планина в Тракия, можем да отидем и да разгледаме мястото. Ако се окаже, че там действително има обител, доста важна при това, имаме право на съответните преосмисляния на наложените субективни предположения. Експерите по Линеар Б е редно да се замислят над тези неща преди да ни разкажат за “Животът в Микенска Гърция”. Да цитираме Страбон още веднъж: “повечето от авторите, които разглеждат същите теми, които е разглеждал и Омир, и също различните предания, ни научават, че тези неща не са само измислици на поети или автори на проза, а зад тях стоят и следи от истински лица и събития.”¹

Въпросът, на който елинистите трябва да си отговорят, е дали искат да открият истината за тези истински събития и лица, включително за тяхната ранна писменост.

VIII. Заключение

30. Ако е истина, че Кадъм е донесъл финикийска писменост към края на 15 век пр. Хр. първо в Тасос, а после в Беотия и Македония, и е истина, че Лин е пригледил тази писменост за нуждите на трако-пеласгийския език, и е също истина, че тази писменост е ползвана включително от Пронапид – учителя на Омир, от това би трябвало да следва, че тази писменост вероятно е била пригодена за гръцкия език от самия Омир², както сви-

¹ Strabo, 1.2.14.

² Г. П. Гулд (в спом. книга, стр. 290) мисли, че “Омир е приложил за първи път азбуката за литературни цели, като е компилирал и е запазил в два обширни епоса голямото богатство на устните предания”. Присъединявам се към изказаното мнение, но бих добавил думите “на гръцки език” след думата “азбуката”. Размахът и качествата на предоминантната трако-пеласгийска литература са, разбира се, отделен въпрос.

детелства и Дион Хризостом. Преди омирово време всяко сведение за писания на така наречените “елини” трябва да се разбира като сведение за фригийска (трако-пеласгийска) писменост, практикувана от едно или друго от многобройните тракийски племена.

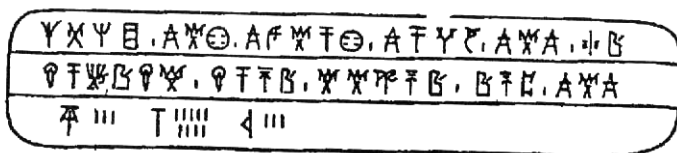
Но какво да кажем за писмото Линеар Б, което не е същото като финикийската азбука и което би трябвало да е ползвано преди времето на Лин? За да се изгладят накъдрените локуми, разтеглени от професор Чадуик, ни е необходима архаична дъска за гладене от Македония. Линеар Б трябва да се счита за предкадмийско, трако-пеласгийско писмо, отчасти идеографическо и отчасти сричково. Списъкът със сиконски царе, който ни се дава в “Хроника” на Евсевий, започва с имена от третото хилядолетие преди новата ера, което само по себе си предполага писменост и записки. Сикон е била важна област на Кокония – тракийска страна.

Трябва да се посочи също, че думи, които са открити на таблички с Линеар Б, се срещат дори в съвременния език, говорен в Тракия и Македония, но не и в гръцкия език¹. Освен това някои идеограми на Линеар Б пасват повече на някои думи от Македония, особено от покрайнините на Атон, както и от Тракия, но нямат съответстващи гръцки думи. И накрая, някои символи присъстват както в Линеар Б, така и в глаголицата, с която са написани някои църковни книги, откривани на Атон и на други места, където е имало пеласгийски селища от древни времена и където Кадъм, Дионис, Орфей и Тамир са царували поколения преди Троянската война.

31. В своята глава за “разчитането” професор Чадуик прави някои изказвания, носещи смисъла, че Линеар Б може да е бил и пеласгийско писмо, което е предполагал и българският професор Владимир Георгиев някога, но последният се бил отказал в следствие от становището си. Подобни предположения от страна на проф. Георгиев не са известни на автора на тези

¹ За непълен списък на трако-македонски думи, намиращи се върху таблички с Линеар Б, вижте статията ми в *The Canadian Journal of Linguistics*, Spring 1963 – 8:2, p. 97-110.

редове. Дори да има нещо такова обаче, то не носи никаква съществена информация, а само намеци, с които да се градят предубеждения. Така е, защото проф. Георгиев може да е сгрешил като е предположил подобно нещо, може да е сгрешил като се е отказал от мнението си, а може да е сгрешил и двата пъти. Трако-пеласгийският произход на Линеар Б не може да бъде забутен с неясните намеци на самонадеяни или просто твърде лековерни елинисти.

1. Табличка с текст на Линеар Б от Пилос.